

Framtidens socialtjänst 2025

Sammanfattning

Under 2025 har projektet Framtidens socialtjänst lagt grunden för en långsiktigt hållbar omställning i hela staden. Arbetet har fokuserat på att utveckla första linjens socialtjänst genom en gemensam struktur för insatser utan behovsprövning och arbetssätt. Förberedelser för pilotprojekt för första linjen har initierats i fyra stadsdelsnämnder. För att förankra omställningen har det varit avgörande att sprida kunskap om juridiska förändringar samt uppdatera Sociala system i samband med att den nya lagen trädde i kraft den 1 juli 2025. Kommunikation, kompetensutveckling och förberedelser inför uppföljning har varit centrala delar för att nå ut brett inom staden.

Inför 2026 intensifieras arbetet med att säkerställa en likställd socialtjänst i hela staden. I enlighet med stadens budgetuppdrag 2026 fortsätter projektet att samordna omställningen genom att ta fram förslag och i vissa fall fatta beslut om vilka insatser som ska erbjudas inom första och andra linjens socialtjänst. Arbetet omfattar även bedömningar av hur insatser bäst organiseras för att skapa en socialtjänst som är tillgänglig, förebyggande och rättssäker för alla stockholmare.

Innehåll

Sammanfattning	1
Innehåll	2
Inledning.....	3
Projektorganisation.....	4
Juridiska förändringar och utveckling av Sociala system	4
Utveckling av första linjens socialtjänst	5
Insatser utan behovsprövning	5
<i>Gemensam struktur i hela staden.....</i>	<i>5</i>
<i>Juridiska förutsättningar för insatser utan behovsprövning</i>	<i>6</i>
Arbetsätt inom första linjens socialtjänst.....	7
Första linje-piloter	8
Skadligt bruk och beroende.....	8
Kunskapsbaserad socialtjänst.....	8
Uppföljning.....	9
Kommunikation	10
Kompetensutveckling	10
Digitalisering	10

Inledning

I Stockholms stads budget för 2024 tilldelades socialnämnden i uppdrag att, i samverkan med kommunstyrelsen, äldre- och socialnämnden och stadsdelsnämnderna, ta fram förslag på hur socialtjänsten skulle kunna utvecklas mot en mer tillgänglig, förebyggande och behovsanpassad verksamhet. Uppdraget var en del av stadens förberedelser inför den nya socialtjänstlagen som skulle träda i kraft den 1 juli 2025.

Projektet Framtidens socialtjänst – Omställning till en långsiktig hållbar socialtjänst drivs sedan 2024 gemensamt av socialnämndens och äldre- och socialnämndens fackförvaltningar, i nära samarbete med arbetsmarknadsnämnden, stadsdelsnämnderna och stadsledningskontoret. Syftet är att möta intentionerna i den nya socialtjänstlagen, hålla samman omställningsarbetet och skapa en likvärdig socialtjänst i hela staden, enligt det uppdrag som socialnämnden tilldelats. Projektet omfattar socialtjänstens samtliga målgrupper, det vill säga verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg, funktionsnedsättning och äldreomsorg. Projektet pågår 2024–2028, under den period som regeringen aviserat att medel skjuts till genom statsbidrag till kommunerna för omställningen.

År 2024 identifierades fyra prioriterade områden för projektet:

- Insatser utan behovsprövning
- Juridiska förändringar
- En kunskapsbaserad socialtjänst
- Förändringsledning och kompetensutveckling

Projektet arbetade under 2024 med att kartlägga nuläget, identifiera utvecklingsbehov, skapa samsyn i staden kring omställningen samt genomföra ett omfattande utrednings- och analysarbete kring de juridiska förändringarna som trädde i kraft den 1 juli 2025.

I 2025 års budget gavs socialnämnden i uppdrag att fortsatt hålla samman omställningsarbetet i syfte att säkerställa lagefterlevnad och för att bidra till en likvärdig socialtjänst över hela staden. Socialnämnden har liksom föregående år genomfört uppdraget tillsammans med äldre- och socialnämnden inom ramen för projektet.

Under året har projektet fokuserat på att underlätta övergången till den nya lagen för stadens myndighetsutövande verksamheter. Vidare har projektet arbetat med att konkretisera förslag på insatser utan behovsprövning, utvecklat arbetssätt för första linjens socialtjänst samt stärkt kompetensutveckling och förändringsledning i staden.

Projektorganisation

Projektet leds av en strategisk styrgrupp som ansvarar för beslut om organisation, budget och övergripande inriktning. Projektet har en operativ styrgrupp som följer det löpande arbetet. För att hålla ihop omställningen finns en samordnande projektgrupp placerad inom socialnämnden och äldre- och våldsbarns- och familjenämnden. Därtill finns förändringsledare i samtliga stadsdelsnämnder och på avdelningen för socialt stöd inom socialnämnden¹.

Förändringsledarnas roll som projektgruppens förlängda arm till stadsdelsnämnderna har stärkts ytterligare under året. De driver omställningen lokalt, representerar projektet i sina respektive nämnder, fångar upp lokala behov och deltar i det stadsövergripande utvecklingsarbetet.

Under året har förändringsledarna bland annat haft en betydande roll i hanteringen av synpunktsrundor i stadsdelsnämnderna för processerna kring insatser utan behovsprövning samt skadligt bruk och beroende². De har också bidragit till att ta fram projektinriktningar för 2026. Förändringsledarna bildar ett nätverk som träffas regelbundet och samarbetar för erfarenhetsutbyte, ömsesidigt stöd och lokal förankring.

Juridiska förändringar och utveckling av Sociala system

Inför att den nya socialtjänstlagen trädde i kraft togs ett stöd- och informationsmaterial fram för att förbereda stadens chefer och medarbetare på de juridiska förändringar som den nya lagen innebär samt ge praktiskt stöd i handläggningsarbetet. Materialet innehöll frågor och svar, juridisk utbildningsfilm samt digitala frågestunder med stadsledningskontorets juridiska avdelning.

Även stadens digitala verksamhetssystem (Sociala system) behövde uppdateras för att säkerställa en smidig övergång. Paragrafer, mallar och formulär anpassades efter den nya lagen. E-tjänster uppdaterades för att möjliggöra sökbara orosanmälningar och hantering av trygghetslarm som insats utan behovsprövning.

¹ Projektorganisationen beskrivs i detalj i nämndrapporten 2024: *Delrapport av projektet Framtidens socialtjänst - omställning till en långsiktigt hållbar socialtjänst* (SOF 2023/625 och ALD 2024/109).

² Arbetet med insatser utan behovsprövning och skadligt bruk och beroende redovisas längre ned i rapporten.

Utveckling av första linjens socialtjänst

För att möta den nya lagens intentioner om en lätt tillgänglig och förebyggande socialtjänst håller en första linjens socialtjänst på att formas. Första linjen syftar till att ge ett tidigt stöd, innan problem växer sig stora, och det ska vara enkelt att komma i kontakt med socialtjänsten. Projektets utvecklingsarbete av första linjens socialtjänst utgår från en behovskartläggning som genomfördes under 2024³ och består av två huvuddelar; insatser utan behovsprövning och arbetssätt inom socialtjänsten.

Insatser utan behovsprövning är stödutbudet av insatser som invånare kan ta del av direkt, det vill säga utan ansökan, utredning och beslut. *Arbetssätt* syftar på hur staden möter invånare på ett lätt tillgängligt, förebyggande och samordnat sätt för att invånare ska få ta del av stödutbudet utifrån sina behov och förutsättningar.

Några insatser utan behovsprövning och nya arbetssätt kommer att implementeras i hela stadens socialtjänst direkt, så kallat *breddinförande*. Andra mer innovativa arbetssätt och insatser som förutsätter mer omfattande organisationsförändringar testas i pilotprojekt i några stadsdelsnämnder.

Insatser utan behovsprövning

Gemensam struktur i hela staden

Under våren 2025 togs beslut om ett antal insatser som ska kunna ges utan behovsprövning och som därmed ska prioriteras och breddinföras i stadens samtliga stadsdelsnämnder. Beslutet grundades i den behovskartläggning som projektet genomförde 2024.

Exempel på prioriterade insatser utan behovsprövning som har förberetts för breddinförande är insatser för individer som utsatts för eller utövat våld i nära relation, individuellt föräldraskapsstöd, anhörigstöd både individuellt och i grupp, hälsofrämjande samtal för äldre och samtalsgrupp för personer med en demensdiagnos eller diagnos kognitiv svikt.

Projektet har även i samverkan med juridiska avdelningen på stadsledningskontoret, arbetat med att se över stadens utbud av insatser utan behovsprövning, inklusive ovan nämnda insatser som förberetts för breddinförande. I arbetet har det för varje insats ingått att fastställa villkor för vem som kan ta del av insatsen och om

³ Behovskartläggningens slutrapport *Förslag på insatser utan individuell behovsprövning* (SOF 2023/625–25).

insatsen är rådgivning eller om insatsen ska undantas dokumentation som kan röja den enskildes identitet.

En utmaning som uppmärksammas i arbetet med socialtjänstens omställning är den nuvarande uppdelningen av insatser för personer under och över 65 år. Det kan exempelvis röra sig om att personer över 65 år inte får tillgång till insatser som ligger utanför området omvårdnad riktad till äldre, exempelvis stöd vid ett beroende eller vid våld i nära relation. Projektet arbetar för att socialtjänstens stöd ska utgå från individens behov snarare än ålder. För att förbättra och anpassa insatser till personer som påverkas av den nuvarande uppdelningen pågår en förstudie som ska resultera i ett antal prioriterade åtgärder.

I behovskartläggningen som genomfördes 2024 synliggjordes att det finns ett stort behov av koordinerat stöd från socialtjänsten för att hjälpa individer att hantera praktiska utmaningar. Under året har förberedelser pågått för att i pilotprojekt testa en helt ny insats som ska kunna ges utan behovsprövning, insatsen *flexibelt socialt stöd*. Ett utforskande arbete pågår också för andra nya insatser som kan komma att testas på samma sätt. Det gäller till exempel insatsen *boskola* som riktar sig till personer med funktionsnedsättning som ska flytta hemifrån samt insatsen *här- och nu samtal* som riktar sig till barn och unga som upplever våld i hemmet.

Juridiska förutsättningar för insatser utan behovsprövning

Redan innan den nya lagen trädde i kraft fanns ett stort utbud av insatser utan behovsprövning i Stockholms stad. För att leva upp till kraven i den nya lagen och fortsatt kunna erbjuda insatser utan behovsprövning behövde de befintliga insatserna vara beslutade av kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige fattade i juni 2025 beslut i två ärenden som beretts inom ramen för projektet. Beslut i det första ärendet⁴ innebär att stadens befintliga utbud av insatser utan behovsprövning får fortsätta att ges på samma sätt som tidigare, från och med den 1 juli 2025 till och med den 31 oktober 2026.

Kommunfullmäktige gav samtidigt socialnämnden och äldrenämnden i uppdrag att ta fram förslag på vilka insatser som ska kunna erbjudas utan behovsprövning i hela staden från och med den 1 november 2026. Nämnderna ska redovisa sina förslag till kommunfullmäktige senast den 30 september 2026.

⁴ Socialtjänstens tillhandahållande av insatser i samband med ikraftträdande av ny socialtjänstlag (SOF 2023/625, ALD 2025/19, KS 2025/308 och KS 2025/318).

Det andra ärendet avsåg insatsen trygghetslarm för personer som är 65 år eller äldre⁵. Kommunfullmäktige beslutade i enlighet med äldrenämndens förslag att insatsen efter den 1 juli 2025 ska ges utan behovsprövning till de personer som uppfyller villkoren för att ta del av insatsen. Beslutet gäller tillsvidare.

För att möjliggöra omställningen i staden har ytterligare ett ärende beretts under 2025. Det handlar om ett förslag att möjliggöra ökad flexibilitet under perioden för omställningen som löper fram till och med 31 december 2028. Förslaget har beretts av arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden och äldrenämnden för beslut i kommunfullmäktige och syftar till att underlätta beslutsprocessen om insatser utan behovsprövning⁶. Om förslaget godkänns, ersätts tidigare beslut från juni 2025 och ansvaret för att fatta beslut om insatserna flyttas till de tre facknämnderna under den angivna omställningsperioden.

Arbetssätt inom första linjens socialtjänst

Projektet har identifierat sju arbetssätt som är centrala för forandet av första linjens socialtjänst. Tre av dessa arbetssätt ska breddinföras i hela staden och fyra ska testas som pilotprojekt i några stadsdelsnämnder.

De arbetssätt som ska breddinföras är följande:

1. Uppsökande arbete både fysiskt och digitalt.
2. Tillgänglighet i andra verksamheter och föreningar.
3. Lotsa invånare vidare till rätt stöd, istället för att hänvisa.

Följande arbetssätt ska testas i pilotprojekt:

4. En tydlig ingång till socialtjänsten där alla är välkomna.
5. Drop-in tider för rådgivning.
6. Teambaserat arbete för att individen ska få ett samordnat stöd och inte ha för många kontakter.
7. Insatser erbjuds på tider utifrån individens behov, även utanför kontorstid.

⁵ Hantering av insatsen trygghetslarm utifrån ny socialtjänstlag (ALD 2025/18 och KS 2025/317).

⁶ Styrning av insatser utan behovsprövning under omställning enligt ny socialtjänstlag (AMF 2025/669, SOF 2025/527 och ALD 2025/310).

Första linje-piloter

De fyra nya arbetssätten samt insatsen flexibelt socialt stöd kommer att testas i pilotprojekt i fyra stadsdelsnämnder. Urvalet av pilotstadsdelar genomfördes under året via öppen intresseanmälan där Enskede-Årsta-Vantör, Järva, Skarpnäck och Södermalm valdes ut.

Under året har planering för uppstart av pilotprojekten genomförts. Pilotstadsdelarna kommer att inleda testperioden i januari 2026. År 2028 förväntas samtliga stadsdelsnämnder ha implementerat arbetssätten. Syftet med implementering i pilotprojekt är att löpande prova arbetssätten, utvärdera och justera för att på så sätt sprida lärdomar och undvika fallgropar innan implementering i hela staden.

Skadligt bruk och beroende

Behovskartläggningen som genomfördes 2024 visade ett stort behov av insatser utan behovsprövning för personer med skadligt bruk och beroende. Vidare visade kartläggningen att förutsättningarna att erbjuda insatserna till målgruppen skiljer sig mellan stadsdelsnämnderna. Styrgruppen beslutade därför om en fördjupad utredning som har genomförts under året.

Förslagen i den fördjupade utredningen, som också tog hänsyn till samsjuklighetsutredningen⁷, var att ge invånare möjlighet att ta del av insatser över hela staden oavsett vilken stadsdelsnämnd den enskilde tillhör samt att skapa en organisation som ökar likställigheten. Utifrån detta gav projektets styrgrupp i uppdrag att utreda hur öppenvården kan regionaliseras samt hur befintliga resurser inom socialnämndens behandlingsenhet kan inkluderas i den nya regionala öppenvården. Uppdraget ska genomföras under 2026.

Kunskapsbaserad socialtjänst

Socialtjänstens verksamhet ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet där verksamheten arbetar systematiskt med uppföljning, utvärdering och kvalitetsutveckling. Under 2025 har individbaserad systematisk uppföljning (ISU), deltagande i den nationella uppföljningen av socialtjänstens omställning (NUSO) och samarbete med akademien varit i fokus.

⁷ Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93).

Som ett led i arbetet med att stärka den lokala kunskapsutvecklingen och höja kompetensen i staden har två ISU-utbildningar genomförts under året. Drygt 110 stödfunktioner, chefer och andra medarbetare från stadens socialtjänst har deltagit.

Stadens deltagande i NUSO med fokus på barn, unga och familjer har fortgått under året. De områden som är högst prioriterade i utvecklingsarbetet utifrån NUSO-resultaten är att öka barn och ungas delaktighet i kontakten med socialtjänsten samt att utveckla kvaliteten i utredningar. Det gäller framförallt bedömning av risk- och skyddsfaktorer i utredning av barns behov av skydd eller stöd. Under året har staden också påbörjat arbetet med NUSO vuxna och funktionshinder som omfattar vuxna inom ekonomiskt bistånd, skadligt bruk och beroende, våld i nära relationer, socialpsykiatri och LSS. För LSS inkluderas också barn. Under våren 2026 kommer bland annat arbetet med att ta fram och testa variabler för uppföljning i NUSO vuxen och funktionshinder påbörjas. Parallellt med pågående arbete deltar staden, via Äldrecentrum, i dialog på nationell nivå kring former för uppföljning i NUSO äldreomsorg. Inget beslut har fattats än och samtal och kartläggning av förutsättningar för genomförande kommer att fortsätta under 2026.

Under 2025 har Forskning och utveckling Velfärd Värmland genomfört en studie om förändringsarbete i stadens öppenvårdsverksamheter med fokus på familjebehandling. Resultatet visade att familjebehandling har en tydlig kunskapsgrund och det identifierades utvecklingsområden såsom behov för tydligare målformulering och uppföljning för förändringsarbete. I samarbete med Stockholms universitet har det inletts två forskningsprogram som bidrar med ny kunskap i omställningsarbetet. Det gäller *Framtidens sociala arbete med substansbruk* och *Socialtjänstens arbete med brottsprevention*.

Uppföljning

Uppföljning är ett nyckelverktyg för att arbeta kunskapsbaserat, dra lärdomar från socialtjänstens arbete och göra kontinuerliga förbättringar. Uppföljning bedrivs därför på olika nivåer kopplat till omställningen – uppföljning av den övergripande omställningen i socialtjänstens verksamhet, uppföljning av projektets arbete och uppföljning av pilotprojekten.

Vad gäller uppföljning av den övergripande omställningen i socialtjänstens verksamhet har ett arbete påbörjats för att utveckla en gemensam uppföljning av de insatser utan behovsprövning och arbetssätt som breddinförs i samtliga stadsdelsnämnder. Arbetet har bland annat pågått med att ta fram ett verktyg för att följa upp anhängigstöd till alla målgrupper. Stiftelsen Äldrecentrum har på uppdrag av staden tagit fram en modell för uppföljning av hälsofrämjande samtal, samtalsgrupp för personer med en

demensdiagnos eller kognitiv svikt och samtalsgrupp med social inriktning för äldre.

För att följa upp projektet pågår ett arbete med att ta fram uppföljningsplaner för att utvärdera om de uppsatta målen i projektet nås. En mer specifik uppföljningsplan har tagits fram för pilotprojekten som bedrivs i stadsdelsnämnderna i syfte att samla in nödvändig information från invånare och medarbetare kopplat till insatsen flexibelt socialt stöd och de nya arbetssätt som ska testas.

Kommunikation

Under året har projektet tagit fram en gemensam kommunikationsstrategi som ska stödja omställningen inom socialtjänsten i staden. Det övergripande målet är att öka invånarnas kunskap om och förtroende för socialtjänsten samt skapa bättre samordning i stadens kommunikationsarbete. Strategin tydliggör ansvarsfördelningen mellan facknämnderna och stadsdelsnämnderna i kommunikationsarbetet. Strategin är ett stöd för stadsdelsnämnderna när de tar fram egna kommunikationsplaner som kan anpassas utifrån lokala förutsättningar.

Kompetensutveckling

För att kunskap ska få genomslag krävs kontinuerlig kompetensutveckling. En förstudie har genomförts i syfte att kartlägga olika behov av kompetensutveckling i samband med omställningen⁸. Förstudien visade bland annat ett behov av att stärka medarbetares kompetens i att arbeta med helhetsperspektiv i mötet med invånare och att chefer behöver stärka sin kompetens för att leda i förändrande organisationer.

Förstudien har även utgjort underlag för en ansökan till Europeiska socialfonden för att genomföra ett kompetensutvecklingsprojekt⁹. ESF-projektet *Kompetensutveckling för framtidens socialtjänst* har beviljats medel och kommer att starta upp i februari 2026 och pågår fram till och med januari 2029. I projektet kommer medarbetare och chefer i stadens socialtjänst att erbjudas kompetensutvecklingsinsatser som stödjer det pågående omställningsarbetet.

⁸ Förstudien *Rätt kompetens för framtidens socialtjänst* (SOF 2024/831).

⁹ Ansökan om medel till Europeiska socialfonden för genomförande av projektet *Kompetensutveckling för framtidens socialtjänst* (SOF 2025/531).

Digitalisering

Digitalisering är en viktig förutsättning för socialtjänstens omställning, bland annat för att säkerställa att invånarna har en tydlig ingång till socialtjänsten och för att minska medarbetarnas arbete med administration och på det sättet frigöra utrymme för mer socialt arbete. Arbetet med digitalisering pågår i staden inom den nya portföljen för socialtjänstens digitalisering¹⁰.

¹⁰ Se socialnämndens och äldre- och barnnämndens verksamhetsberättelser 2025 för en närmare beskrivning av den nya portföljen för socialtjänstens digitalisering.